

predvsem pa odločno sam, ne v družbi zvodniških mentorjev.

Tragedija v treh dejanjih »Slavica« je nezrelo, idejno in estetsko zgrešeno delo. Ne moremo pa za to iskati vzrokov zgolj v pomanjkanju stvariteljskih sposobnosti; marveč tudi v premalo jasnih pojmih o umetnosti. Zdi se, da pri njem le-ti odločno posegajo v umetniško ustvarjanje. Tako je tu očitna volja, ustvariti odrsko delo, onemogočila pisatelju, ustvariti tragedijo. Zdi se mi najbolje, opozoriti avtorja na to usodno zamenjavo pojmov in mu povedati, da je tragedija kot odrsko delo nezmisel. Red življenjskih kategorij je čudovito smotrni, prav tako se v umetnosti ne da delati nasilja. Razvoj gledališča se opira sicer na razvoj dramatične literature, gre z njo vzporedno, čeprav predstavlja neodvisno estetično kategorijo. Razvoj le-teh je utemeljen in določen po centralni ideji dobe. Izven tega dejstva bi se kulturna evolucija vršila neproporcionalno. Harmonija življenja bi postala utopija, izmaličenost in nesorazmernost zakon, pred katerim bi se borba za red izpreminjala v brezmiselno, kaotično relativnost. Kultura bi ostala brez trdnega idejnega oporišča, tega vrela ustvarjajočega optimizma, ki edini gradi sintetično. Idejni korelat optimizma je pesimizem kot izraz disharmonije, ki je nujna posledica relativizma vrednot — in v tem zmislu ni nikoli tragičen pojav. Tragika je vedno možna le v svetu nepremagljivega reda in urejene smotrnosti, a izzovejo usodno križanje osebnega in nadosebnega sveta. — In sedaj nam ne bo težko razumeti, zakaj Severjevo delo niti kot tragedija niti kot umetnina ni mogoče. Prvič se poizkus, ustvariti iluzijo odra v okviru literature mora nujno ponesrečiti že zato, ker je vsaka estetska vrsta poleg drugih zakonitosti vezana tudi na poseben material, kar z nujnostjo onemogoča enotno izvedbo. To velja celo v slučaju, če bi zamisel odgovarjala zahtevam dotične estetske vrste. Ta mešanica estetskih prvin je prva organska napaka pričujočega dela. Poleg tega nas gradnja dela sama dovede do spoznanja, da je osnovano na intelektu in da sta se tu križala teoretik in estet. In tako ne najdemo v delu nobenega enotnega principa, ne oblikovnega ne vsebinskega, tudi če ga motrimo zgolj z literarnega vidika. Reči moremo sicer, da je delo v rodu z romantično simbolično igro, saj tudi tu osebe in situacije niso žive, marveč le več ali manj jasne projekcije miselnosti, čuvstvenosti in podzavesti. Le tako si je mogoče razložiti vsaj približno te medle sence nastopajočih postav, to brezzvezno nizanje predstav, to sentimentalno, literarno, nemogoče govorjenje. Toda za kaj prav za prav gre, je docela nemogoče spoznati iz dela, ki mu popolnoma manjka urejajočega principa, ki bi vezal elemente v smotrno celoto. Tudi kot ponazoritev abstraktne vsebine je treba ta način oblikovanja odklanjati, ne le kot tolmačenje dramatičnega konflikta, katerega pa v pričujočem delu niti ni mogoče ugotoviti. Iz raznih namigavanj slutiš za vsem nekako misteriozno alegorijo. Iz tega sledi, da Severjevo delo že po svoji oblikovni usmerjenosti ne more posredovati tragedije, ki je nujno navezana na svet osebnosti in njen notranji konflikt. Kvečjemu — če naj bi skušalo podati tragičnost ne kot fenomen, marveč nekako »objektivno« in samo na sebi, kar pa bi bilo z estetičnega

vidika absurdno. In to tudi je to delo, ki ni trdno zasidrano nikjer, zlasti tudi ne idejno — in to je glavni vzrok, da v njem ni sledu o tragediji. O čigavi le? Slavica je vendarle samo prisposoda, a tudi če ni — v njej ni ne etosa ne usode, brez tega višjega reda pa ni tragedije. Slavica je zapoznel izraz davno premagane romantične slabosti, neurejenosti, disharmonije in pesimizma. In to naj bi bilo slovenskemu občestvu — katarza in očiščenje v teh težkih dneh?!
France Vodnik

Danilo Gorinšek: **Naokrog**. Pesmi za mladino. Založila in tiskala Brata Rode in Martinčič. Celje, 1928. — Gorinšek pridno piše in pričujoči zvezek pesmic za mladino je sedaj že tretja njegova edicija. Plodovitost vsakega pesnika pa je dobra, uspešna in splošno pomembna le takrat, kadar se zunanji prirastek krije z notranjo rastjo. To poudarjam radi tega, ker se mi zdi, da najnovejša zbirka Gorinška ne odkriva globlje od prejšnjih. Razmerje med že omenjenimi vrlinami in napakami se ni bistveno izpremenilo in čeprav ni to upadek, vendar tudi o napredku ni mogoče govoriti. Nekje sem avtorju nasvetoval izbor najboljših pesmi iz vseh dosedanjih zbirk, nekako lastno antologijo, kar bi nam pokazalo njegovo delo manj zabrisano in globlje. Pa saj to ni poglavitno. Najvažnejše je zaenkrat prizadevanje za notranjo poglobitev. Namesto lirizma, muzikalne virtuoznosti, abstraktnosti odločno svetujem preprost izraz, konkretnost, predmetno fantazijo! Uverjeni pa bodimo vsi skupaj, da je izmed čudes na zemlji najredkejše: če se v umetniku-stvaritelju prebudi — otroški genij.
Fr. V.

Slavko Savinšek: **Izpod Golice**. Ljudska knjižnica, 29. zvezek. Založba Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani, 1928. Str. 349. — Dolga povest iz tihotapskega življenja na koroško-kranjski meji iz časa po vojni, ko so iz Kranjske nosili jugoslovanski tobak na Koroško, od tam pa saharin. Če jo primerjamo z Jurčičem, vidimo, da slovenski pisatelj nove dobe ne poskuša, da bi ga dosegel ali prekosil v vestnosti, s katero se je ugloobil v narodno čuvstvanje in slikovitost njegovega izražanja, ampak rajši tekmuje, da bi dosegel blažilni vpliv Krištofa Šmida. Včasih mu uide kaka lepota jezika, včasih uklone pristno občutje v izraz, večinoma pa je to naš stari realizem, ki je prestavljen v zvođenelo sentimentalnost. Pravi sicer, da so »Gorenjci trdi kot kamen, ki ga izrivajo iz prsti, da jim pognojena rodi mernik ovsu in pet ust krompirja«, toda v povesti manjka povsem te kremenitosti. Dogajanje je nabuhlo od vsakdanjosti, ne od domače izrazitosti, pisatelj se izžrpava v nepotrebnih samoumevnostih, zaradi česar mu je knjiga zrasla v nedoglednost.

Res je sicer spreten v prikazovanju dramatične napetosti, ki drži skupaj velike mase povesti, a to je le napeto pričakovanje onih, ki čakajo tihotapce, če bodo srečno ušli financarjem, ne pa zaplet ali razplet osebnega življenjskega čuvstva. Ti značajji nosijo premočrtno otopelost uradnih zapiskov ali tipično obledelost sentimentalnega romana. Kmetje, financarji in tihotapci so bolj shematični, brez prave karakteristike in brez značilnih znakov kmetijskih značajev. Tako jih gleda meščan, ne pa tvorec značajev. Iz vsakdanjosti stopa v svetlobo domače izrazitosti stara Lona, ki razpečava tihotapcem blago, in močni